Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

5 päivänä toukokuuta 2022*

Ennakkoratkaisupyyntö – SEUT 20 artikla – Euroopan unionin kansalaisuus – Unionin kansalainen, joka ei ole milloinkaan käyttänyt liikkumisvapauttaan – Sellaisen unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttihakemus, joka on kolmannen maan kansalainen – Hylkääminen – Unionin kansalaisen varojen riittävyyttä koskeva vaatimus – Puolisoiden velvollisuus elää yhdessä – Alaikäinen lapsi, joka on unionin kansalainen – Kansallinen lainsäädäntö ja kansallinen käytäntö – Mahdollisuus tosiasiallisesti käyttää olennaisia unionin kansalaisille kuuluvia oikeuksia – Mahdollisuuden menettäminen

Yhdistetyissä asioissa C-451/19 ja C-532/19,

jossa on kyse kahdesta SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jotka Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (Kastilia-La Manchan itsehallintoalueen ylioikeus, Espanja) on esittänyt 29.4.2019 ja 17.6.2019 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet unionin tuomioistuimeen 12.6.2019 ja 11.7.2019, saadakseen ennakkoratkaisun asioissa

Subdelegación del Gobierno en Toledo

vastaan

XU (C-451/19) ja

QP (C-532/19),

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. Lycourgos (esittelevä tuomari) sekä tuomarit S. Rodin, J.-C. Bonichot, L. S. Rossi ja O. Spineanu-Matei,

julkisasiamies: P. Pikamäe,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Espanjan hallitus, asiamiehinään aluksi M. J. Ruiz Sánchez ja S. Jiménez García, sittemmin M. J. Ruiz Sánchez,

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

– Euroopan komissio, asiamiehinään J. Baquero Cruz ja E. Montaguti,

kuultuaan julkisasiamiehen 13.1.2022 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat SEUT 20 artiklan tulkintaa.

2 Nämä pyynnöt on esitetty kahdessa asiassa, joissa kummassakin valittajana on Subdelegación del Gobierno en Toledo (valtion aluehallintovirasto Toledossa, Espanja) (jäljempänä aluehallintovirasto), toisessa vastapuolena XU, toisessa QP ja joissa on kyse aluehallintoviraston päätöksestä hylätä hakemukset, joilla näille henkilöille oli haettu unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttia.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Oikeudesta perheenyhdistämiseen 22.9.2003 annetun neuvoston direktiivin 2003/86/EY (EUVL 2003, L 251, s. 12) 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

– –

c) ’perheenkokoajalla’ jäsenvaltiossa laillisesti oleskelevaa kolmannen maan kansalaista, joka hakee tai jonka perheenjäsenet hakevat perheenyhdistämistä päästäkseen muuttamaan perheenkokoajan luokse;

– –”

4 Direktiivin 2003/86 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tätä direktiiviä sovelletaan, kun perheenkokoajalla on jäsenvaltion vähintään yhdeksi vuodeksi myöntämä oleskelulupa ja perustellut mahdollisuudet saada pysyvä oleskeluoikeus, silloin kun perheenkokoajan perheenjäsenet ovat kolmannen maan kansalaisia, heidän oikeudellisesta asemastaan riippumatta.

– –

3. Tätä direktiiviä ei sovelleta Euroopan unionin kansalaisen perheenjäseniin.

– –”

5 Direktiivin 2003/86 4 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jollei IV luvussa sekä 16 artiklassa säädetyistä edellytyksistä muuta johdu, jäsenvaltioiden on sallittava tämän direktiivin nojalla seuraavien perheenjäsenten maahantulo ja maassaoleskelu:

– –

c) alaikäiset lapset, mukaan luettuina perheenkokoajan adoptoimat lapset, jos perheenkokoaja on näiden huoltaja ja lapset ovat hänen huollettavanaan. Jäsenvaltiot voivat myöntää luvan perheenyhdistämiseen myös silloin, kun kyseessä on yhteishuoltajuus, jos toinen vanhemmista antaa siihen suostumuksensa.

– –”

Espanjan oikeus

6 Espanjan perustuslain 32 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Miehellä ja naisella on oikeus solmia avioliitto oikeudellisesti täysin yhdenvertaisina.

2. Laissa säädetään avioliiton muodoista, avioliiton solmimiseen vaadittavasta iästä ja kelpoisuudesta, puolisoiden oikeuksista ja velvollisuuksista, asumuseron ja avioliiton purkautumisen perusteista ja niiden vaikutuksista.”

7 Siviililain (Código Civil) 68 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Aviopuolisoiden on asuttava yhdessä, ja heillä on keskinäinen uskollisuus- ja avunantovelvollisuus. Lisäksi heidän on jaettava vastuut kotitaloudesta sekä suoraan ylenevää tai alenevaa polvea olevien sukulaistensa ja muiden huollettavinaan olevien henkilöiden hoidosta.”

8 Siviililain 70 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Puolisot sopivat yhdessä yhteisen kotinsa sijaintipaikasta, ja jos he ovat erimielisiä, tuomioistuin ratkaisee kysymyksen ottaen huomioon perheen edun.”

9 Siviililain 110 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Isällä ja äidillä on velvollisuus huolehtia alaikäisistä lapsistaan ja heidän elatuksestaan, vaikka heillä ei olisi vanhempainvaltaa (patria potestad).”

10 Siviililain 154 §:n sanamuoto on seuraava:

”Muut kuin täysivaltaiset lapset kuuluvat vanhempainvallan piiriin.

– –”

11 Euroopan unionin jäsenvaltioiden ja muiden Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen sopimuspuolina olevien valtioiden kansalaisten maahantulosta, vapaasta liikkuvuudesta ja oleskelusta Espanjassa 16.2.2007 annetun kuninkaan asetuksen 240/2007 (Real Decreto 240/2007, sobre entrada, libre circulación y residencia en España de ciudadanos de los Estados

miembros de la Unión Europea y de otros Estados parte en el Acuerdo sobre el Espacio Económico Europeo; BOE nro 51, 28.2.2007), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasioissa (jäljempänä kuninkaan asetus 240/2007), 1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Tässä kuninkaan asetuksessa säädetään muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden ja muiden Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen sopimuspuolina olevien valtioiden kansalaisten maahantuloa ja maastalähtöä, vapaata liikkuvuutta, asumista, oleskelua, pysyvää oleskelua ja työntekoa Espanjassa koskevien oikeuksien käyttämisen edellytyksistä sekä edellä mainittujen oikeuksien rajoittamisesta yleiseen järjestykseen, yleiseen turvallisuuteen tai kansanterveyteen liittyvistä syistä.

2. Tämän kuninkaan asetuksen sisältöä tulkitaan rajoittamatta erityislakien säännöksiä tai niiden kansainvälisten sopimusten määräyksiä, joiden sopimuspuoli Espanja[n kuningaskunta] on.”

12 Kuninkaan asetuksen 240/2007 2 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Tätä kuninkaan asetusta sovelletaan siinä säädetyin edellytyksin myös jäljempänä lueteltuihin Euroopan unionin muun jäsenvaltion tai Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen muun sopimusvaltion kansalaisen perheenjäseniin näiden kansalaisuudesta riippumatta, kun nämä perheenjäsenet tulevat maahan kyseisen kansalaisen mukana tai seuraavat tätä myöhemmin:

a) puoliso, edellyttäen, ettei avioliittoa ole purettu sopimuksella tai julistettu pätemättömäksi eikä avioliitto ole päättynyt avioeroon eivätkä puolisot ole asumuserossa.

– –

c) sellaiset hänen jälkeläisensä suoraan alenevassa polvessa samoin kuin sellaiset hänen aviopuolisonsa tai rekisteröidyn kumppaninsa jälkeläiset suoraan alenevassa polvessa, jotka ovat alle 21-vuotiaita tai sitä vanhempia, joiden elatuksesta hän vastaa tai jotka ovat vajaavaltaisia, edellyttäen, ettei avioliittoa ole purettu sopimuksella tai julistettu pätemättömäksi eikä avioliitto ole päättynyt avioeroon eivätkä puolisot ole asumuserossa eikä rekisteröityä parisuhdetta ole purettu;

– –”

13 Kuninkaan asetuksen 204/2007 7 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Jokaisella Euroopan unionin jäsenvaltion kansalaisella tai Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen muun sopimusvaltion kansalaisella on oikeus oleskella Espanjan valtion alueella yli kolme kuukautta,

– –

b) jos hänellä on itseään ja perheenjäseniään varten riittävät varat siihen, etteivät he oleskelunsa aikana muodostu rasitteeksi Espanjan sosiaalihuoltojärjestelmälle, ja kattava sairausvakuutusturva Espanjassa; tai

– –

d) jos hän on a, b tai c alakohdassa tarkoitetut edellytykset täyttävän Euroopan unionin kansalaisen tai Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen muun sopimusvaltion kansalaisen mukana maahan tuleva tai häntä myöhemmin seuraava perheenjäsen.

2. Edellä 1 momentissa säädetty oleskeluoikeus koskee myös perheenjäseniä, jotka eivät ole minkään jäsenvaltion kansalaisia ja jotka tulevat Espanjaan Euroopan unionin kansalaisen tai Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen muun sopimusvaltion kansalaisen mukana tai seuraavat häntä sinne myöhemmin, edellyttäen, että kyseinen kansalainen täyttää 1 momentin a, b tai c kohdassa tarkoitetut edellytykset.

– –

7. Varojen riittävyyden arviointia varten ei voida vahvistaa tiettyä kiinteää määrää, vaan huomioon on otettava Euroopan unionin jäsenvaltion tai Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen muun sopimusvaltion kansalaisen henkilökohtainen tilanne. Määrä ei kuitenkaan saa olla suurempi kuin määrä, jonka alittuessa Espanjan kansalaisille myönnetään sosiaalihuollon etuuksia, tai kuin sosiaaliturvajärjestelmästä myönnettävä vähimmäiseläke.”

14 Kuninkaan asetuksen 204/2007 8 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Tämän kuninkaan asetuksen 2 §:ssä tarkoitetut Euroopan unionin jäsenvaltion tai Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen muun sopimusvaltion kansalaisen perheenjäsenet, jotka eivät ole tällaisen valtion kansalaisia, voivat, kun he tulevat maahan asianomaisen kansalaisen mukana tai seuraavat häntä myöhemmin, oleskella Espanjassa yli kolmen kuukauden ajan ja ovat velvollisia hankkimaan ’unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortin’.”

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

Asia C-451/19

15 Venezuelan kansalainen XU syntyi 19.9.2001 Venezuelassa. XU:n äidillä, joka on Venezuelan kansalainen, on unionin oleskelukortti (Tarjeta de Residencia Comunitaria), ja hän on asunut lapsensa kanssa Espanjassa vuodesta 2004 lähtien.

16 Venezuelalainen perheoikeustuomioistuin määräsi äidin kyseisen lapsen yksinhuoltajaksi 20.1.2011.

17 XU:n äiti solmi 6.9.2014 avioliiton El Viso de San Juanissa (Espanja) sellaisen Espanjan kansalaisen kanssa, joka ei ollut milloinkaan käyttänyt liikkumisvapauttaan unionissa.

18 Puolisot ovat asuneet yhdessä El Viso de San Juanissa 12.12.2008 lähtien. Heille syntyi tässä avioliitossa 24.7.2009 lapsi, jolla on Espanjan kansalaisuus.

19 XU:n isäpuoli haki 28.9.2015 XU:lle kuninkaan asetuksen 240/2007 2 §:n c kohdan nojalla unionin kansalaisen perheenjäsenen väliaikaista oleskelukorttia.

20 Hakemus hylättiin sillä perusteella, että XU:n isäpuoli ei ollut osoittanut, että hänellä oli kuninkaan asetuksen 240/2007 7 §:ssä edellytetyllä tavalla riittävät varat itselleen ja perheenjäsenilleen. Huomioon otettiin ainoastaan XU:n isäpuolen taloudellinen tilanne.

21 Aluehallintoviranomainen vahvisti 28.1.2016 päätöksen XU:n isäpuolen tekemän hakemuksen hylkäämisestä. Isäpuoli valitti tästä päätöksestä Juzgado de lo Contencioso-Administrativo n.º 1 de Toledoon (Toledon maakunnallinen hallintotuomioistuin nro 1, Espanja).

22 Hallintotuomioistuin hyväksyi valituksen ja katsoi, ettei kuninkaan asetuksen 240/2007 7 §:ää voitu tässä tapauksessa soveltaa, koska XU:n isäpuoli ei ollut milloinkaan käyttänyt liikkumisvapauttaan unionissa.

23 Aluehallintoviranomainen valitti hallintotuomioistuimen tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen.

24 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa Tribunal Supremon (ylin tuomioistuin, Espanja) todenneen 1.6.2010 antamassaan tuomiossa, että kuninkaan asetusta 240/2007 sovelletaan Espanjan kansalaisiin riippumatta siitä, ovatko nämä käyttäneet liikkumisvapauttaan unionin alueella, sekä niihin heidän perheenjäseniinsä, jotka ovat kolmansien maiden kansalaisia.

25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, onko SEUT 20 artikla esteenä Espanjassa muotoutuneelle käytännölle, joka velvoittaa Espanjan kansalaisen, joka ei ole milloinkaan käyttänyt liikkumisvapauttaan unionissa ja joka haluaa saada oleskeluluvan puolisonsa, joka on kolmannen maan kansalainen, lapselle, joka on myös kolmannen maan kansalainen, kun puoliso on lapsen yksinhuoltaja, esittämään näytön siitä, että hänellä on itselleen ja perheenjäsenilleen varat, jotka riittävät siihen, etteivät he muodostu rasitteeksi sosiaalihuolto- ja sairausvakuutusjärjestelmälle. Se tuo erityisesti esiin sen, että tämä Espanjan valtion systemaattisesti soveltama vaatimus, josta ei ole mahdollista poiketa erityistapauksissa, voi muodostua SEUT 20 artiklan vastaiseksi, jos se johtaa siihen, että kyseisen Espanjan kansalaisen on poistuttava unionin alueelta.

26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että näin voi käydä, kun otetaan huomioon Espanjan avioliittolainsäädäntö. Näin on sen mukaan siksi, että oikeus yhteiselämään seuraa perustuslain 32 §:n vähimmäisvaatimuksista. Lisäksi siviililain 68 ja 70 §:ssä säädetään, että puolisoiden on asuttava yhdessä, että heillä on keskinäinen uskollisuus- ja avunantovelvollisuus ja että he sopivat yhdessä yhteisen kotinsa sijaintipaikasta. Puolisoille Espanjan oikeudessa asetettu velvollisuus elää yhdessä ei ole pelkkä tarkoituksenmukaisuus- tai mukavuussyihin perustuva päätös.

27 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan näiden velvollisuuksien noudattaminen voi osoittautua mahdottomaksi, jos Espanjan kansalaisen puolison alaikäisen lapsen, silloin nämä ovat kumpikin kolmannen maan kansalaisia, laillinen oleskelu riippuisi taloudellisista perusteista. Jos XU:lta evättäisiin oleskeluoikeus, hänen isäpuolensa joutuisi poistumaan unionin alueelta puolisonsa kanssa, sillä tämä olisi ainoa keino noudattaa kansallisessa oikeudessa säädettyä puolisoiden velvollisuutta elää yhdessä. Tämän päätelmän tekeminen ei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan edellytä sitä, että puolisot pitäisi voida oikeusteitse velvoittaa elämään yhdessä.

28 Lisäksi se, että XU ja hänen äitinsä joutuisivat poistumaan unionin alueelta, pakottaisi ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan paitsi äidin puolison mutta myös sen alaikäisen lapsen, joka on Espanjan kansalainen ja joka on syntynyt tässä avioliitossa, poistumaan unionin alueelta, jotta vanhemmat voisivat siviililain 110 ja 154 §:n mukaisesti käyttää vanhempainvaltaa suhteessa lapseensa ja täyttää elatusvelvollisuutensa.

29 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa lisäksi, että SEUT 20 artiklaa rikotaan joka tapauksessa Espanjassa muotoutuneella käytännöllä, jonka mukaan kolmannen maan kansalaiselta evätään automaattisesti oikeus perheenyhdistämiseen sellaisen Espanjan kansalaisen kanssa, joka ei ole milloinkaan käyttänyt liikkumisvapauttaan, pelkästään sillä perusteella, että viimeksi mainitulla ei ole riittäviä varoja, ilman että viranomaiset olisivat selvittäneet, onko tämän unionin kansalaisen ja kolmannen maan kansalaisen välillä sellainen riippuvuussuhde, että unionin kansalaisen olisi tosiasiallisesti pakko poistua kokonaan unionin alueelta, jos kyseiseltä kolmannen maan kansalaiselta evätään johdettu oleskeluoikeus.

30 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että aluehallintoviranomainen on evännyt XU:lta oleskeluluvan pelkästään sillä perusteella, että hänen äitinsä puolisolla ei ollut riittäviä varoja, tutkimatta erikseen juuri tässä avioliitossa vallitsevia olosuhteita, jotka osoittavat perheen kaikkien jäsenten – ja erityisesti XU:n, joka on asunut Espanjassa pitkään ja käynyt siellä koulunsa – sekä integroituneen työelämään että kotoutuneen vahvasti Espanjaan.

31 Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (Kastilia-La Manchan itsehallintoalueen ylioikeus, Espanja) on tämän vuoksi päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Voiko vaatimus, jonka mukaan Espanjan kansalaisen, joka ei ole käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen, on täytettävä kuninkaan asetuksen 240/2007 7 §:n 1 momentin edellytykset, jotta hänen puolisonsa alaikäiselle lapselle – kun sekä puoliso että lapsi ovat kolmannen maan kansalaisia – voidaan myöntää oleskeluoikeus kyseisen kuninkaan asetuksen 7 §:n 2 momentin mukaisesti, johtaa näiden vaatimusten jäädessä täyttymättä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 20 artiklan rikkomiseen, jos Espanjan kansalaisen on oleskeluoikeuden epäämisen seurauksena poistuttava koko unionin alueelta? Edellä esitetyssä on otettava lähtökohtaisesti huomioon, että Espanjan siviililain 68 §:n mukaan puolisoilla on velvollisuus asua yhdessä.

2) Rikotaanko edellä mainitussa tilanteessa joka tapauksessa ja edellä esitetystä riippumatta SEUT 20 artiklaa, kun Espanjan valtion käytäntönä on soveltaa automaattisesti kuninkaan asetuksen 240/2007 7 §:n säännöksiä ja evätä unionin kansalaisen, joka ei ole käyttänyt milloinkaan oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen, puolison alaikäiseltä lapselta – kun sekä puoliso että lapsi ovat kolmannen maan kansalaisia – (puolisoilla on myös yhteinen alaikäinen lapsi, joka on Espanjan kansalainen eikä myöskään ole koskaan käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen) oleskelulupa yksinomaan sillä perusteella, ettei kyseinen unionin kansalainen täytä mainitun säännöksen mukaisia vaatimuksia, tutkimatta konkreettisesti ja tapauskohtaisesti, onko kyseisen unionin kansalaisen ja kolmannen maan kansalaisen välillä sellainen riippuvuussuhde, joka mistä tahansa syystä ja asiaan liittyvät olosuhteet huomioon ottaen johtaa siinä tapauksessa, että kolmannen maan kansalaisen oleskeluoikeus evätään, siihen, ettei unionin kansalainen voi erota perheenjäsenestä, joka on hänestä riippuvainen, vaan hänen on poistuttava unionin alueelta? Tämä pätee sitäkin suuremmalla syyllä tilanteessa, jossa Espanjan kansalaisella ja hänen puolisollaan, joka on kolmannen maan kansalainen, on lisäksi alaikäinen lapsi, joka on Espanjan kansalainen ja jonka myös saattaa olla pakko lähteä unionin alueelta vanhempiensa mukana. Kaikessa tässä otetaan huomioon Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö, muun muassa 8.5.2018 annettu tuomio [K.A. ym. (Perheenyhdistäminen Belgiassa) (C-82/16, EU:C:2018:308)].

Asia C-532/19

32 Perun kansalainen QP solmi 25.9.2015 avioliiton Espanjan kansalaisen kanssa, joka ei ollut milloinkaan käyttänyt liikkumisvapauttaan unionissa. QP:lle ja hänen puolisolleen syntyi 11.8.2012 tytär, joka on Espanjan kansalainen.

33 QP haki 2.10.2015 tekemällään hakemuksella unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttia ja liitti hakemukseen muun muassa puolisonsa toistaiseksi voimassa olevan työsopimuksen sekä palkkakuitteja.

34 Hakemuksen käsittelyn aikana aluehallintovirasto ilmoitti siitä, että QP:tä vastaan on annettu kolme rikostuomiota 7.9., 25.10. ja 16.11.2010 – joista ensimmäinen ja kolmas tuomio ajoneuvon kuljettamisesta ilman ajokorttia ja toinen rattijuopumuksesta –, ja kehotti QP:tä esittämään huomautuksensa, kuten hän sitten tekikin.

35 Aluehallintovirasto hylkäsi QP:n hakemuksen 14.12.2015 sillä perusteella, että kuninkaan asetuksessa 240/2007 säädetyt edellytykset eivät täyttyneet, koska QP oli syyllistynyt rikoksiin Espanjassa ja koska hänellä ei ollut itseään ja perheenjäseniään varten riittäviä varoja. Aluehallintovirasto otti päätöksessään huomioon ainoastaan QP:n puolison tulot.

36 Aluehallintovirasto vahvisti 1.2.2016 tekemällään päätöksellä QP:n hakemuksen hylkäävän päätöksen. QP valitti aluehallintoviraston päätöksestä Juzgado de lo Contencioso-Administrativo n.º 2 de Toledoon (Toledon maakunnallinen hallintotuomioistuin nro 2, Espanja), joka hyväksyi valituksen.

37 Aluehallintoviranomainen valitti hallintotuomioistuimen tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen.

38 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa sitä, että QP:n oleskeluoikeuden epääminen pakottaisi hänen puolisonsa poistumaan unionin alueelta, sillä vain tällä tavoin voitaisiin saada toteutumaan Espanjan oikeudessa vahvistettu oikeus ja velvollisuus yhdessä elämiseen.

39 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo lisäksi, että aluehallintoviranomainen on hylännyt QP:n hakemuksen pelkästään sillä perusteella, ettei hänen puolisollaan ollut riittäviä varoja, tutkimatta erikseen juuri tässä avioliitossa vallitsevia olosuhteita. Espanjan valtio perustaa päätöksensä yksinomaan ja automaattisesti Espanjan kansalaisen oman toimeentulon riittämättömyyteen kieltäytyessään myöntämästä kolmannen maan kansalaiselle oleskelukorttia unionin kansalaisen perheenjäsenenä, mitä voidaan sellaisenaan pitää SEUT 20 artiklan vastaisena käytäntönä.

40 Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha on näin ollen päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Voiko vaatimus, jonka mukaan Espanjan kansalaisen, joka ei ole käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen, on täytettävä kuninkaan asetuksen 240/2007 7 §:n 1 momentin edellytykset, jotta hänen puolisolleen, joka on kolmannen maan kansalainen, voidaan myöntää oleskeluoikeus kyseisen kuninkaan asetuksen 7 §:n 2 momentin mukaisesti, johtaa näiden vaatimusten jäädessä täyttymättä SEUT 20 artiklan rikkomiseen, jos Espanjan

kansalaisen on oleskeluoikeuden epäämisen seurauksena poistuttava koko unionin alueelta? Edellä esitetyssä on otettava lähtökohtaisesti huomioon, että Espanjan siviililain 68 §:n mukaan puolisoilla on velvollisuus asua yhdessä.

2) Rikotaanko edellä mainitussa tilanteessa joka tapauksessa ja edellä esitetystä sekä siitä riippumatta, miten ensimmäiseen kysymykseen vastataan, SEUT 20 artiklaa, kun Espanjan valtion käytäntönä on soveltaa automaattisesti kuninkaan asetuksen 240/2007 7 §:n säännöksiä ja evätä unionin kansalaisen, joka ei ole käyttänyt milloinkaan oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen, perheenjäseneltä oleskelulupa sillä perusteella, ettei kyseinen unionin kansalainen täytä mainitun säännöksen mukaisia vaatimuksia, tutkimatta konkreettisesti ja tapauskohtaisesti, onko kyseisen unionin kansalaisen ja kolmannen maan kansalaisen välillä sellainen riippuvuussuhde, joka mistä tahansa syystä ja asiaan liittyvät olosuhteet huomioon ottaen johtaa siinä tapauksessa, että kolmannen maan kansalaisen oleskeluoikeus evätään, siihen, ettei unionin kansalainen voi erota perheenjäsenestä, josta tämä on riippuvainen, vaan hänen on poistuttava unionin alueelta? Kaikessa tässä otetaan huomioon Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö, muun muassa 8.5.2018 annettu tuomio [K.A. ym. (Perheenyhdistäminen Belgiassa) (C-82/16, EU:C:2018:308)].”

41 Asiat C-451/19 ja C-532/19 yhdistettiin unionin tuomioistuimen presidentin 16.4.2020 antamalla päätöksellä asian seuraavia käsittelyvaiheita varten.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Asioissa C-451/19 ja C-532/19 esitetty toinen kysymys

42 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen sekä asiassa C-451/19 että asiassa C-532/19 esittämä toinen kysymys, joka on syytä tutkia ensimmäiseksi, koskee asiallisesti sitä, onko SEUT 20 artiklaa tulkittava siten, että se on esteenä sille, että jäsenvaltio hylkää kolmannen maan kansalaisen osalta tehdyn perheenyhdistämishakemuksen, kun tämä on sellaisen unionin kansalaisen perheenjäsen, joka on kyseisen jäsenvaltion kansalainen, joka ei ole milloinkaan käyttänyt liikkumisvapauttaan, pelkästään sillä perusteella, ettei kyseisellä unionin kansalaisella ole itseään ja tätä perheenjäsentään varten varoja, jotka riittäisivät siihen, etteivät he muodostu rasitteeksi kansalliselle sosiaalihuoltojärjestelmälle, tutkimatta sitä, onko kyseisen unionin kansalaisen ja tämän perheenjäsenen välillä sellainen riippuvuussuhde, että jos tälle perheenjäsenelle ei myönnettäisi johdettua oleskeluoikeutta, kyseisen unionin kansalaisen olisi pakko poistua kokonaan unionin alueelta ja häneltä evättäisiin näin mahdollisuus tosiasiallisesti käyttää hänelle unionin kansalaisuuden perusteella kuuluvia olennaisia oikeuksia.

43 Ensimmäiseksi on syytä korostaa, että unionin oikeutta ei lähtökohtaisesti sovelleta hakemukseen kolmannen maan kansalaisen ja sellaisen tämän perheenjäsenen perheenyhdistämiseksi, joka on jäsenvaltion kansalainen, joka ei ole milloinkaan käyttänyt liikkumisvapauttaan, eikä unionin oikeus näin ollen lähtökohtaisesti ole esteenä jäsenvaltion lainsäädännölle, jossa tällaiselle perheenyhdistämiselle on asetettu edellisessä kohdassa kuvatun kaltainen riittäviä varoja koskeva edellytys (tuomio 27.2.2020, Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Unionin kansalaisen puoliso), C-836/18, EU:C:2020:119, 33 kohta).

44 Toiseksi on kuitenkin todettava, että tällaisen edellytyksen järjestelmällinen soveltaminen täysin poikkeuksetta voi loukata johdettua oleskeluoikeutta, joka on SEUT 20 artiklan nojalla myönnettävä hyvin erityisissä tilanteissa kolmannen maan kansalaiselle, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen (tuomio 27.2.2020, Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Unionin kansalaisen puoliso), C-836/18, EU:C:2020:119, 34 kohta).

45 On näet olemassa hyvin erityislaatuisia tilanteita, joissa oleskeluoikeus on siitä huolimatta, ettei kolmansien maiden kansalaisten oleskeluoikeuteen liittyvää toissijaista oikeutta ole sovellettava eikä kyseinen unionin kansalainen ole käyttänyt liikkumisvapauttaan, kuitenkin myönnettävä kolmannen maan kansalaiselle, joka on kyseisen unionin kansalaisen perheenjäsen, koska unionin kansalaisuuden tehokas vaikutus jätettäisiin ottamatta huomioon, jos tällaisen oikeuden epäämisen seurauksena kyseinen unionin kansalainen tosiasiassa joutuisi poistumaan kokonaan unionin alueelta eikä hän siis tosiasiassa voisi käyttää hänelle unionin kansalaisuuden perusteella kuuluvia olennaisia oikeuksia (tuomio 8.3.2011, Ruiz Zambrano, C-34/09, EU:C:2011:124, 42–44 kohta ja tuomio 27.2.2020, Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Unionin kansalaisen puoliso), C-836/18, EU:C:2020:119, 39 kohta).

46 Se, että kolmannen maan kansalaiselle ei myönnetä oleskeluoikeutta, on kuitenkin omiaan asettamaan kyseenalaiseksi unionin kansalaisuuden tehokkaan vaikutuksen vain silloin, kun kyseisen kolmannen maan kansalaisen ja unionin kansalaisen, joka on hänen perheenjäsenensä, välillä on riippuvuussuhde, joka johtaisi siihen, että unionin kansalaisen on pakko lähteä kyseessä olevan kolmannen maan kansalaisen mukana ja poistua kokonaan unionin alueelta (tuomio 8.5.2018, K.A. ym. (Perheenyhdistäminen Belgiassa), C-82/16, EU:C:2018:308, 52 kohta ja tuomio 27.2.2020, Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Unionin kansalaisen puoliso), C-836/18, EU:C:2020:119, 40 kohta).

47 Tästä seuraa, että kolmannen maan kansalainen voi vaatia johdetun oleskeluoikeuden myöntämistä SEUT 20 artiklan nojalla vain, jos ilman tällaista oleskeluoikeutta sekä hänen että hänen perheenjäsenensä, joka on unionin kansalainen, olisi poistuttava unionin alueelta. Tällaisen johdetun oleskeluoikeuden myöntämistä voidaan siis harkita vain silloin, kun kolmannen maan kansalainen, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, ei täytä edellytyksiä, jotka on muiden säännösten perusteella ja erityisesti perheenyhdistämiseen sovellettavan kansallisen lainsäädännön nojalla asetettu oleskeluoikeuden saamiselle siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen kyseinen unionin kansalainen on (tuomio 27.2.2020, Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Unionin kansalaisen puoliso), C-836/18, EU:C:2020:119, 41 kohta).

48 Vaikka onkin niin, ettei kolmannen maan kansalaiselle, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, voida myöntää oleskeluoikeutta kansallisen oikeuden tai johdetun unionin oikeuden nojalla, siitä, että kyseisen kansalaisen ja kyseisen unionin kansalaisen välillä on riippuvuussuhde, joka johtaisi siihen, että kyseinen unionin kansalainen joutuisi poistumaan kokonaan unionin alueelta, jos hänen perheenjäsenensä, joka on kolmannen maan kansalainen, palautetaan unionin alueen ulkopuolelle, on kuitenkin seurauksena, että SEUT 20 artikla velvoittaa lähtökohtaisesti asianomaisen jäsenvaltion myöntämään tälle kolmannen maan kansalaiselle johdetun oleskeluoikeuden (tuomio 27.2.2020, Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Unionin kansalaisen puoliso), C-836/18, EU:C:2020:119, 42 kohta).

49 Todettakoon kolmanneksi, että vaikka unionin tuomioistuin onkin jo myöntänyt, ettei SEUT 20 artiklasta johtuva johdettu oleskeluoikeus ole ehdoton ja että jäsenvaltiot voivat tietyissä erityisissä olosuhteissa kieltäytyä myöntämästä sitä, unionin tuomioistuin on kuitenkin myös katsonut, ettei SEUT 20 artikla anna jäsenvaltioille mahdollisuutta ottaa käyttöön poikkeusta

siinä vahvistetusta johdetusta oleskeluoikeudesta kytkemällä sitä vaatimukseen, jonka mukaan asianomaisella unionin kansalaisella on oltava riittävät varat. Sillä, että kolmannen maan kansalaiselta, joka on unionin kansalaisen perheenjäsen, evättäisiin johdettu oleskeluoikeus jäsenvaltiossa, jonka kansalainen unionin kansalainen on, pelkästään sillä perusteella, ettei tällä unionin kansalaisella ole riittäviä varoja, vaikka tämän unionin kansalaisen ja mainitun kolmannen maan kansalaisen välillä on edellä 46 kohdassa kuvatun kaltainen riippuvuussuhde, puututtaisiin kyseisen unionin kansalaisen oikeuteen tosiasiallisesti käyttää unionin kansalaisuuden perusteella hänelle kuuluvia olennaisia oikeuksia, mikä olisi epäsuhteessa tällaisella varoihin liittyvällä vaatimuksella tavoiteltuun päämäärään suojella asianomaisen jäsenvaltion julkista taloutta (tuomio 27.2.2020, Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Unionin kansalaisen puoliso), C-836/18, EU:C:2020:119, 44 ja 46–48 kohta).

50 Tästä seuraa, että kun unionin kansalaisen ja hänen perheenjäsenensä, joka on kolmannen maan kansalainen, välillä on edellä 46 kohdassa tarkoitettu riippuvuussuhde, SEUT 20 artikla on esteenä sille, että jäsenvaltio säätää johdettuun oleskeluoikeuteen, joka on kyseisessä artiklassa tunnustettu tällaiselle kolmannen maan kansalaiselle, kohdistuvasta poikkeuksesta pelkästään sillä perusteella, että kyseisellä unionin kansalaisella ei ole riittäviä varoja (tuomio 27.2.2020, Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Unionin kansalaisen puoliso), C-836/18, EU:C:2020:119, 49 kohta).

51 Unionin kansalaiselle asetettu velvollisuus, jonka mukaan hänellä on oltava riittävät varat itseään ja sellaista perheenjäsentään varten, joka on kolmannen maan kansalainen, on näin ollen omiaan vaarantamaan SEUT 20 artiklan tehokkaan vaikutuksen, jos se johtaa siihen, että kyseisen kolmannen maan kansalaisen on poistuttava kokonaan unionin alueelta, ja siihen, että kolmannen maan kansalaisen ja unionin kansalaisen välillä olemassa olevan riippuvuussuhteen vuoksi unionin kansalaisen olisi tosiasiallisesti pakko lähteä tällaisen kolmannen maan kansalaisen mukana ja näin myös poistua unionin alueelta (tuomio 27.2.2020, Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Unionin kansalaisen puoliso), C-836/18, EU:C:2020:119, 50 kohta).

52 Asiassa C-532/19 kyseessä olevien tosiseikkojen vuoksi on lopuksi mainittava vielä siitä, että SEUT 20 artikla ei vaikuta jäsenvaltioiden mahdollisuuteen vedota tähän artiklaan perustuvaa johdettua oleskeluoikeutta koskevaan poikkeukseen, joka liittyy yleisen järjestyksen ylläpitämiseen ja yleisen turvallisuuden turvaamiseen (tuomio 13.9.2016, Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, 81 kohta ja tuomio 27.2.2020, Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Unionin kansalaisen puoliso), C-836/18, EU:C:2020:119, 44 kohta).

53 Oleskeluoikeuden epäämistä tällaisen syyn perusteella ei kuitenkaan voida perustaa yksinomaan asianomaisen henkilön syyllistymiseen rikoksiin. Tapauksen niin vaatiessa epääminen voi näin perustua vain kaikkien tapauksessa vallitsevien merkityksellisten olosuhteiden konkreettiseen arviointiin, joka on suoritettu suhteellisuusperiaatteen, perusoikeuksien, joiden noudattamisen unionin tuomioistuin varmistaa, ja tilanteen mukaan asianomaisen kolmannen maan kansalaisen lapsen edun valossa (ks. vastaavasti tuomio 13.9.2016, Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, 85 kohta ja tuomio 8.5.2018, K.A. ym. (Perheenyhdistäminen Belgiassa), C-82/16, EU:C:2018:308, 93 kohta). Toimivaltainen kansallinen viranomainen voi siis ottaa huomioon muun muassa tehtyjen rikosten vakavuuden ja niistä annettujen tuomioiden ankaruuden sekä ajan, joka on kulunut tuomioiden julistamishetken ja sen hetken välillä, jona kyseinen viranomainen antaa ratkaisunsa. Silloin kun kolmannen maan kansalaisen ja alaikäisen unionin kansalaisen välinen riippuvuussuhde perustuu siihen, että ensin mainittu on jälkimmäisen vanhempi, huomioon on

otettava myös kyseisen lapsen ikä ja terveydentila sekä hänen taloudellinen ja perhetilanteensa (tuomio 13.9.2016, CS, C-304/14, EU:C:2016:674, 42 kohta ja tuomio 13.9.2016, Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, 86 kohta).

54 Asiassa C-451/19 ja asiassa C-532/19 esitettyyn toiseen kysymykseen on edellä tarkasteltujen näkökohtien perusteella vastattava, että SEUT 20 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että jäsenvaltio hylkää kolmannen maan kansalaisen osalta tehdyn perheenyhdistämishakemuksen, kun tämä on sellaisen unionin kansalaisen perheenjäsen, joka on kyseisen jäsenvaltion kansalainen, joka ei ole milloinkaan käyttänyt liikkumisvapauttaan, pelkästään sillä perusteella, ettei kyseisellä unionin kansalaisella ole itseään ja tätä perheenjäsentään varten varoja, jotka riittäisivät siihen, etteivät he muodostuisi rasitteeksi kansalliselle sosiaalihuoltojärjestelmälle, tutkimatta sitä, onko kyseisen unionin kansalaisen ja tämän perheenjäsenen välillä sellainen riippuvuussuhde, että jos tälle perheenjäsenelle ei myönnettäisi johdettua oleskeluoikeutta, kyseisen unionin kansalaisen olisi pakko poistua kokonaan unionin alueelta ja häneltä evättäisiin näin mahdollisuus tosiasiallisesti käyttää hänelle unionin kansalaisuuden perusteella kuuluvia olennaisia oikeuksia.

Ensimmäinen kysymys asiassa C-532/19

55 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ensimmäinen kysymys asiassa C-532/19 koskee asiallisesti sitä, onko SEUT 20 artiklaa tulkittava siten, että riippuvuussuhde, joka voi oikeuttaa johdetun oleskeluoikeuden myöntämisen tämän artiklan nojalla, on olemassa pelkästään sillä perusteella, että täysi-ikäisellä jäsenvaltion kansalaisella, joka ei ole milloinkaan käyttänyt liikkumisvapauttaan, ja hänen puolisollaan, joka on täysi-ikäinen kolmannen maan kansalainen, on velvollisuus elää yhdessä sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisten avioliittoon perustuvien velvoitteiden nojalla, jonka kansalainen tämä unionin kansalainen on ja jossa avioliitto on solmittu.

56 Ensimmäiseksi on todettava, että aikuinen voi alaikäisistä poiketen ja varsinkin, jos nämä ovat pieniä lapsia, lähtökohtaisesti elää omaa elämäänsä perheenjäsenistään riippumatta. Kahden sellaisen aikuisen välillä, jotka ovat saman perheen jäseniä, voidaan siis katsoa olevan riippuvuussuhde, joka voi luoda johdetun oleskeluoikeuden SEUT 20 artiklan nojalla, vain sellaisissa poikkeustapauksissa, joissa asianomaista henkilöä ei kaikkien merkityksellisten olosuhteiden perusteella voitaisi millään tavalla erottaa hänen siitä perheenjäsenestään, josta hän on riippuvainen (ks. vastaavasti tuomio 8.5.2018, K.A. ym. (Perheenyhdistäminen Belgiassa), C-82/16, EU:C:2018:308, 65 kohta ja tuomio 27.2.2020, Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Unionin kansalaisen puoliso), C-836/18, EU:C:2020:119, 56 kohta).

57 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee myös, että pelkästään sen perusteella, että jäsenvaltion kansalaisen kannalta voi taloudellisista syistä tai perheen yhtenäisyyden säilyttämiseksi unionin alueella olla suotavaa, että hänen perheenjäsenensä, jotka eivät ole minkään jäsenvaltion kansalaisia, voivat oleskella hänen kanssaan unionin alueella, ei vielä voida katsoa, että unionin kansalaisen olisi pakko poistua unionin alueelta, jos tällaista oikeutta ei myönnetä (tuomio 15.11.2011, Dereci ym., C-256/11, EU:C:2011:734, 68 kohta ja tuomio 27.2.2020, Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Unionin kansalaisen puoliso), C-836/18, EU:C:2020:119, EU:C:2020:119, 57 kohta).

58 Unionin kansalaisen ja hänen perheenjäsenensä, joka on kolmannen maan kansalainen, välisen – biologisen tai oikeudellisen – perhesiteen olemassaolo ei siis voi riittää perusteeksi sille, että mainitulla perheenjäsenellä katsotaan SEUT 20 artiklan nojalla olevan johdettu oikeus oleskella

sen jäsenvaltion alueella, jonka kansalainen unionin kansalainen on (ks. tuomio 8.5.2018, K.A. ym. (Perheenyhdistäminen Belgiassa), C-82/16, EU:C:2018:308, 75 kohta ja tuomio 27.2.2020, Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Unionin kansalaisen puoliso), C-836/18, EU:C:2020:119, EU:C:2020:119, 58 kohta).

59 Unionin tuomioistuin on myös todennut, että ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen, joka allekirjoitettiin Roomassa 4.11.1950, pöytäkirjan N:o 4 3 artiklassa uudelleen vahvistettu kansainvälisen oikeuden periaate, jota unionin oikeuden ei voida ajatella rikkovan jäsenvaltioiden välisissä suhteissa, on esteenä sille, että jäsenvaltio millä tahansa perusteella epäisi omilta kansalaisiltaan oikeuden saapua alueelleen ja oleskella siellä (tuomio 4.12.1974, van Duyn, 41/74, EU:C:1974:133, 22 kohta). Koska jäsenvaltion kansalaisille on näin myönnetty ehdoton oleskeluoikeus kyseisen jäsenvaltion alueella, jäsenvaltio ei voi tätä kansainvälisen oikeuden periaatetta loukkaamatta säätää omalle kansalaiselleen velvollisuutta poistua alueeltaan, jotta hän noudattaisi avioliitostaan johtuvia velvoitteita (tuomio 27.2.2020, Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Unionin kansalaisen puoliso), C-836/18, EU:C:2020:119, 60 kohta).

60 Vaikka siis avioliittoa koskevissa kansallisissa oikeussäännöissä velvoitetaan tämän jäsenvaltion kansalainen ja hänen aviopuolisonsa elämään yhdessä, kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on Espanjan oikeuden osalta esittänyt, tällainen velvollisuus ei kuitenkaan voi koskaan oikeudellisesti pakottaa kyseistä kansalaista poistumaan unionin alueelta, vaikka hänen puolisonsa, joka on kolmannen maan kansalainen, ei saisi oleskelulupaa mainitun jäsenvaltion alueelle. Edellä esitetyn perusteella tällainen aviopuolisoille asetettu yhdessä asumista koskeva lakisääteinen velvollisuus ei yksinään riitä osoittamaan, että heidän välillään olisi sellainen riippuvuussuhde, että tämä unionin kansalainen joutuisi siinä tapauksessa, että hänen puolisonsa palautetaan unionin alueen ulkopuolelle, lähtemään hänen mukanaan ja näin ollen myös poistumaan unionin alueelta (tuomio 27.2.2020, Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (Unionin kansalaisen puoliso), C-836/18, EU:C:2020:119, 61 kohta).

61 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee joka tapauksessa, että puolisoille Espanjan oikeudessa asetettua velvollisuutta elää yhdessä ei voida vaatia täytäntöönpantavaksi oikeusteitse.

62 Toiseksi on mainittava, että asiassa C-532/19 esitetystä ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee myös, että unionin kansalainen ja hänen puolisonsa, joka on kolmannen maan kansalainen, ovat sellaisen alaikäisen Espanjan kansalaisen vanhempia, joka ei ole koskaan käyttänyt liikkumisvapauttaan unionissa.

63 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen välille SEUT 267 artiklalla luodussa yhteistyömenettelyssä unionin tuomioistuimen tehtävänä on antaa kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllinen vastaus, jonka perusteella kansallinen tuomioistuin voi ratkaista siinä vireillä olevan asian, poimimalla tarvittaessa kaikista kyseisen tuomioistuimen esiin tuomista seikoista ja erityisesti ennakkoratkaisupyynnön perusteluista ne unionin oikeutta koskevat seikat, joita on syytä tulkita, kun otetaan huomioon riidan kohde (tuomio 22.4.2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, 49 ja 50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

64 Asiassa on siis vielä selvitettävä, onko SEUT 20 artiklaa tulkittava siten, että riippuvuussuhde, joka oikeuttaa johdetun oleskeluoikeuden myöntämisen kolmannen maan kansalaiselle, voi olla olemassa, kun kyseinen kansalainen ja hänen puolisonsa, joka on jäsenvaltion kansalainen, joka ei ole milloinkaan käyttänyt liikkumisvapauttaan, ovat sellaisen alaikäisen vanhempia, joka on tämän saman jäsenvaltion kansalainen ja joka ei ole myöskään käyttänyt liikkumisvapauttaan.

65 On muistettava, että selvitettäessä, johtaako se, että lapsen, joka on unionin kansalainen, vanhemmalta, joka on kolmannen maan kansalainen, evätään johdettu oleskeluoikeus, siihen, ettei lapsi voi tosiasiallisesti käyttää hänelle unionin kansalaisuuden perusteella kuuluvia olennaisia oikeuksia, koska lapsen on tosiasiassa pakko lähteä vanhempansa mukana ja siis poistua kokonaan unionin alueelta, unionin tuomioistuin on oikeuskäytännössään pitänyt merkityksellisinä seikkoina kysymystä sekä lapsen huoltajuudesta että siitä, vastaako se vanhempi, joka on kolmannen maan kansalainen, lain mukaan kyseisen lapsen elatuksesta ja huolehtiiko tämä vanhempi lapsesta taloudellisesti ja tunnetasolla (tuomio 10.5.2017, Chavez-Vilchez ym., C-133/15, EU:C:2017:354, 68 kohta ja tuomio 8.5.2018, K.A. ym. (Perheenyhdistäminen Belgiassa), C-82/16, EU:C:2018:308, 70 kohta).

66 Erityisesti arvioitaessa vaaraa siitä, onko asianomaisen lapsen, joka on unionin kansalainen, pakko poistua unionin alueelta, jos hänen vanhemmalleen, joka on kolmannen maan kansalainen, ei myönnetä johdettua oleskeluoikeutta asianomaisessa jäsenvaltiossa, on selvitettävä, vastaako tämä vanhempi lapsen huollosta tosiasiallisesti ja onko lapsen ja vanhemman, joka on kolmannen maan kansalainen, välillä tosiasiallinen riippuvuussuhde. Tässä arvioinnissa toimivaltaisten viranomaisten on otettava huomioon oikeus perhe-elämän kunnioittamiseen, sellaisena kuin se on vahvistettu Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 7 artiklassa, jota on tulkittava yhdessä perusoikeuskirjan 24 artiklan 2 kohdassa tunnustetun lapsen edun huomioon ottamista koskevan velvollisuuden kanssa, johon kytkeytyy perusoikeuskirjan 24 artiklan 3 kohdassa vahvistettu lapsen oikeus ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempaansa säännöllisesti (ks. vastaavasti tuomio 1.7.2010, Povse, C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, 64 kohta ja tuomio 8.5.2018, K.A. ym. (Perheenyhdistäminen Belgiassa), C-82/16, EU:C:2018:308, 71 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

67 Se, että toinen vanhempi, silloin kuin hän on unionin kansalainen, on todellisuudessa kykenevä ja valmis vastaamaan yksin lapsen jokapäiväisestä ja tosiasiallisesta huollosta, on merkityksellinen mutta ei kuitenkaan yksin riittävä seikka, jonka perusteella voitaisiin todeta, ettei vanhemman, joka on kolmannen maan kansalainen, ja lapsen välillä ole riippuvuussuhdetta, jonka vuoksi lapsen olisi pakko lähteä unionin alueelta, jos kyseiseltä kolmannen maan kansalaiselta evätään oleskeluoikeus. Tällainen toteamus voidaan näet tehdä asianomaisen lapsen edun mukaisesti vain ottamalla huomioon kaikki käsiteltävään tapaukseen liittyvät seikat, kuten lapsen ikä, hänen fyysinen ja tunnetason kehityksensä, hänen kiintymyksensä sekä siihen vanhempaan, joka on unionin kansalainen, että siihen vanhempaan, joka on kolmannen maan kansalainen, ja vaara, jonka lapsen erottaminen viimeksi mainitusta aiheuttaisi kyseisen lapsen tasapainolle (tuomio 10.5.2017, Chavez-Vilchez ym., C-133/16, EU:C:2017:354, 72 kohta ja tuomio 8.5.2018, K.A. ym. (Perheenyhdistäminen Belgiassa), C-82/16, EU:C:2018:308, 72 kohta).

68 Näin ollen se, että vanhempi, joka on kolmannen maan kansalainen, asuu yhdessä sellaisen alaikäisen lapsen kanssa, joka on unionin kansalainen, on yksi niistä merkityksellisistä seikoista, jotka on otettava huomioon määritettäessä sitä, onko heidän välillään riippuvuussuhde, mutta sitä ei kuitenkaan voida pitää tämän välttämättömänä edellytyksenä (ks. vastaavasti tuomio 8.5.2018, K.A. ym. (Perheenyhdistäminen Belgiassa), C-82/16, EU:C:2018:308, 73 kohta).

69 Kun lisäksi otetaan huomioon erityisesti se, mitä edellä 65–67 kohdassa on todettu, silloin kun alaikäinen unionin kansalainen asuu vakituisesti kummankin vanhempansa kanssa ja kun nämä näin joka päivä vastaavat yhdessä lapsen huollosta sekä lain mukaan kyseisen lapsen elatuksesta sekä lapsesta taloudellisesti ja tunnetasolla, voidaan – ellei toisin ole osoitettu – lähteä siitä olettamasta, että kyseisen alaikäisen unionin kansalaisen ja hänen vanhempansa, joka on kolmannen maan kansalainen, välillä on riippuvuussuhde, riippumatta siitä, kuten edellä 59 kohdassa on todettu, että lapsen toisella vanhemmalla on sen jäsenvaltion kansalaisena, jonne perhe on sijoittautunut asumaan, ehdoton oikeus jäädä kyseisen jäsenvaltion alueelle.

70 Asiassa C-532/19 esitettyyn ensimmäiseen kysymykseen on edellä tarkasteltujen näkökohtien perusteella vastattava, että SEUT 20 artiklaa on tulkittava ensinnäkin siten, että sellainen riippuvuussuhde, joka oikeuttaa kyseisessä artiklassa tarkoitetun toissijaisen oleskeluoikeuden myöntämisen, ei ole olemassa pelkästään sen vuoksi, että täysi-ikäinen jäsenvaltion kansalainen, joka ei ole milloinkaan käyttänyt liikkumisvapauttaan, ja hänen täysi-ikäinen puolisonsa, joka on kolmannen maan kansalainen, ovat velvollisia elämään yhdessä sen jäsenvaltion, jonka kansalainen unionin kansalainen on ja jossa avioliitto on solmittu, lainsäädännön mukaisten avioliitosta johtuvien velvoitteiden perusteella, ja toiseksi siten, että silloin, kun unionin kansalainen on alaikäinen, sen riippuvuussuhteen arvioinnin, joka oikeuttaa tämän artiklan nojalla johdetun oleskeluoikeuden myöntämisen tämän lapsen vanhemmalle, joka on kolmannen maan kansalainen, on perustuttava kaikkien asiassa vallitsevien olosuhteiden huomioon ottamiseen lapsen edun mukaisesti. Mikäli kyseinen vanhempi asuu vakituisesti tämän alaikäisen toisen vanhemman, joka on unionin kansalainen, kanssa, tällaisen riippuvuussuhteen oletetaan olevan olemassa, ellei toisin ole osoitettu.

Ensimmäinen kysymys asiassa C-451/19

71 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ensimmäinen kysymys asiassa C-451/19 koskee asiallisesti sitä, onko SEUT 20 artiklaa tulkittava siten, että riippuvuussuhde, joka oikeuttaa johdetun oleskeluoikeuden myöntämisen tämän artiklan nojalla sellaisen unionin kansalaisen, joka ei ole milloinkaan käyttänyt liikkumisvapauttaan, puolison, joka on kolmannen maan kansalainen, lapselle, joka on myös kolmannen valtion kansalainen, on olemassa, jos unionin kansalaisen ja hänen puolisonsa on elettävä yhdessä sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisten avioliitosta johtuvien velvoitteiden vuoksi, jonka kansalainen kyseinen unionin kansalainen on ja jossa avioliitto on solmittu.

72 Aluksi on täsmennettävä, että vaikka XU:sta on ennakkoratkaisun pyytämisestä tehdyn päätöksen jälkeen tullut täysi-ikäinen, hänen mahdollisella oikeudellaan saada oleskelulupa SEUT 20 artiklan nojalla ainakin sille ajanjaksolle, jolloin hän oli vielä alaikäinen, voi olla vaikutuksia, jotka ylittävät oikeuden myöntämisen sellaisenaan, kuten oikeus korvaukseen sosiaalietuuksien menettämisestä tai tilanteen mukaan jopa oikeus saada laillisen oleskelun perusteella oleskelulupa Espanjan alueelle (ks. analogisesti tuomio 13.9.2016, Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, 30 kohta). Näin ollen sillä, että XU on nyt täysi-ikäinen, ei ole merkitystä vastattaessa ensimmäiseen kysymykseen asiassa C-451/19.

73 Tämän täsmennyksen jälkeen on ensimmäiseksi mainittava siitä, että koska – kuten edellä 47 kohdassa on muistutettu – johdettu oleskeluoikeus, joka kolmannen maan kansalaiselle voidaan myöntää SEUT 20 artiklan nojalla, on toissijainen, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tutkittava, voisiko XU:lla olla jonkin muun unionin oikeussäännön nojalla oleskeluoikeus Espanjan alueella.

74 Jotta ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle voitaisiin antaa hyödyllinen vastaus, on aluksi todettava, että kuten ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, XU on sellaisen kolmannen maan kansalaisen lapsi, jolla on lupa oleskella Espanjan alueella, ja että hetkellä, jolloin oleskelulupahakemus hylättiin, XU oli alaikäinen.

75 Nämä seikat huomioon ottaen ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on selvitettävä, olisiko XU voinut kyseisenä ajankohtana saada oikeuden oleskella Espanjan alueella direktiivin 2003/86 4 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla.

76 Tämän jälkeen on korostettava, että toisin kuin Espanjan hallitus on unionin tuomioistuimessa esittänyt, pelkästään se, että XU:n äiti on mennyt naimisiin Espanjan kansalaisen kanssa ja saanut lapsen, joka on Espanjan kansalainen, ei voi sulkea pois sitä, että XU:lle olisi pitänyt voida myöntää oleskeluoikeus direktiivin 2003/86 nojalla.

77 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 100–108 kohdassa todennut, vaikka kyseisen direktiivin 3 artiklan 3 kohdassa säädetäänkin, ettei direktiiviä sovelleta unionin kansalaisen perheenjäseniin, on kuitenkin niin, että kun otetaan huomioon direktiivin tavoite – perheenyhdistämisen edistäminen – ja suoja, joka sillä on haluttu myöntää kolmansien maiden kansalaisille, erityisesti kun kyseessä ovat alaikäiset, direktiivin soveltamista alaikäisen kolmannen maan kansalaisen hyväksi ei voida sulkea pois pelkästään sillä perusteella, että hänen vanhempansa, joka on kolmannen maan kansalainen, on myös sellaisen unionin kansalaisen vanhempi, joka on syntynyt jäsenvaltion kansalaisen kanssa solmitussa avioliitossa (ks. analogisesti tuomio 6.12.2012, O ym., C-356/11 ja C-357/11, EU:C:2012:776, 69 kohta).

78 Lopuksi on vielä todettava, että vaikka – kuten ilmeisesti nyt käsiteltävässä asiassa – direktiivin 2003/86 mukaista perheenyhdistämishakemusta ei ole tehty kyseessä olevassa jäsenvaltiossa, sen viranomaiset voivat sen jälkeen, kun niiden käsiteltäväksi on saatettu hakemus johdetusta oleskeluoikeudesta SEUT 20 artiklan nojalla, myöntää oleskeluoikeuden kyseiselle kolmannen maan kansalaiselle direktiivin 2003/88 perusteella, jos osoittautuu, että tämä täyttää edellytykset direktiivissä vahvistetulle oikeudelle perheenyhdistämiseen.

79 Toiseksi siinä tapauksessa, ettei XU:lla ole niin unionin johdetun oikeuden säännökseen kuin kansalliseen lainsäädäntöönkään perustuvaa oleskeluoikeutta, on selvitettävä, voidaanko johdettu oleskeluoikeus myöntää kyseiselle kolmannen maan kansalaiselle SEUT 20 artiklan nojalla.

80 Tämän osalta on muistettava, että – kuten edellä 70 kohdassa on todettu – pelkästään se, että XU:n äidin ja tämän aviopuolison on Espanjan oikeuden mukaan elettävä yhdessä, ei riitä muodostamaan heidän välilleen SEUT 20 artiklassa tarkoitettua riippuvuussuhdetta. Tällaisella seikalla ei näin ollen voida perustella myöskään sitä, että XU saisi oleskeluoikeuden mainitun artiklan nojalla.

81 XU:n äiti on kuitenkin myös sellaisen alaikäisen unionin kansalaisen äiti, joka ei ole milloinkaan käyttänyt liikkumisvapauttaan. Tämän vuoksi on vielä tutkittava SEUT 20 artiklan kannalta, olisiko hetkellä, jolloin XU:n oleskelulupahakemus hylättiin, tämän velvollisuus lähteä maasta todellisuudessa pakottanut hänen äitinsä lähtemään kokonaan unionin alueelta heidän välillään vallitsevan riippuvuussuhteen vuoksi, ja jos olisi, olisiko XU:n äidin lähtö todellisuudessa pakottanut hänen alaikäisen lapsensa, joka on unionin kansalainen, lähtemään kokonaan unionin alueelta tämän unionin kansalaisen ja hänen äitinsä välisen riippuvuussuhteen vuoksi.

82 Tätä silmällä pitäen on ensimmäiseksi todettava, että hetkellä, jolloin XU:n oleskelulupahakemus hylättiin, hänen velvollisuutensa poistua Espanjan alueelta olisi todellisuudessa pakottanut hänen äitinsä poistumaan kokonaan unionin alueelta. XU oli näet tuolloin vielä alaikäinen, ja hänen äitinsä oli hänen yksinhuoltajansa, joten on mahdollista, että kyseisenä ajankohtana näiden kahden kolmannen maan kansalaisen välillä oli riippuvuussuhde.

83 Todettakoon tämän osalta, että silloin kun – kuten käsiteltävässä tapauksessa – joudutaan SEUT 20 artiklan soveltamista varten poikkeuksellisesti selvittämään, onko kolmansien maiden kansalaisten välillä riippuvuussuhde, tätä arvioitaessa on otettava soveltuvin osin huomioon edellä 65–69 kohdassa muotoillut kriteerit, unohtamatta kuitenkaan, että kun kolmannen maan kansalainen, jonka hakemus oleskeluluvan saamiseksi jäsenvaltion alueelle on hylätty, on alaikäinen lapsi, joka saattaa näin joutua lain nojalla poistumaan kokonaan unionin alueelta, on selvitettävä, joutuuko hänen kanssaan tässä jäsenvaltiossa oleskeleva vanhempi todellisuudessa lähtemään hänen mukaansa. Edellä 67 kohdassa todettuun analogisesti viitaten voidaan katsoa, että se, että toinen vanhempi voi tosiasiallisesti vastata tämän lapsen huollosta oikeudellisesti, taloudellisesti ja tunnetasolla myös alkuperämaassaan, on tässä yhteydessä merkityksellinen seikka, vaikkei pelkästään tämän perusteella voidakaan katsoa, ettei kyseisen jäsenvaltion alueella oleskeleva vanhempi joutuisi todellisuudessa poistumaan unionin alueelta.

84 Toiseksi on huomattava, että jos XU:n äiti olisi tosiasiassa joutunut poistumaan kokonaan unionin alueelta lähteäkseen XU:n mukaan, hänen lähtönsä olisi myös voinut pakottaa hänen alaikäisen lapsensa, joka on unionin kansalainen, poistumaan unionin alueelta. Tilanne olisi ollut tämä, jos tämän unionin kansalaisen ja hänen äitinsä välillä olisi pitänyt edellä 65–69 kohdassa mainittujen kriteerien perusteella katsoa olevan riippuvuussuhde.

85 Hetkellä, jolloin XU:n osalta tehty oleskelulupahakemus hylättiin, se, että hän olisi joutunut poistumaan Espanjan alueelta, olisi siis käytännössä voinut pakottaa paitsi hänen äitinsä, joka on kolmannen maan kansalainen, mutta myös äidin toisen lapsen, joka on unionin kansalainen, poistumaan kokonaan unionin alueelta. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin selvitettävä, olisiko näin voinut käydä. Jos osoittautuu, että tilanne olisi ollut tämä, sen estämiseksi, ettei kyseinen unionin kansalainen lähtönsä vuoksi menetä mahdollisuuttaan käyttää hänelle asemansa perusteella kuuluvia olennaisia oikeuksia, hänen velipuolelleen XU:lle olisi pitänyt SEUT 20 artiklan nojalla myöntää johdettu oleskeluoikeus.

86 Asiassa C-451/19 esitettyyn ensimmäiseen kysymykseen on edellä tarkasteltujen näkökohtien perusteella vastattava, että SEUT 20 artiklaa on tulkittava siten, että riippuvuussuhde, joka oikeuttaa johdetun oleskeluoikeuden myöntämisen tämän artiklan nojalla sellaisen unionin kansalaisen, joka ei ole milloinkaan käyttänyt liikkumisvapauttaan, puolison, joka on kolmannen maan kansalainen, alaikäiselle lapselle, joka on myös kolmannen maan kansalainen, on olemassa, kun kyseisen unionin kansalaisen ja hänen puolisonsa avioliitossa on syntynyt lapsi, joka on unionin kansalainen, joka ei ole milloinkaan käyttänyt liikkumisvapauttaan, ja kun tämä lapsi joutuisi poistumaan kokonaan unionin alueelta, jos se alaikäinen lapsi, joka on kolmannen maan kansalainen, joutuisi poistumaan kyseisen jäsenvaltion alueelta.

Oikeudenkäyntikulut

87 Pääasioiden asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevien asioiden käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asiat seuraavasti:

1) **SEUT 20 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että jäsenvaltio hylkää kolmannen maan kansalaisen osalta tehdyn perheenyhdistämishakemuksen, kun tämä on sellaisen unionin kansalaisen perheenjäsen, joka on kyseisen jäsenvaltion kansalainen, joka ei ole milloinkaan käyttänyt liikkumisvapauttaan, pelkästään sillä perusteella, ettei kyseisellä unionin kansalaisella ole itseään ja tätä perheenjäsentään varten varoja, jotka riittäisivät siihen, etteivät he muodostuisi rasitteeksi kansalliselle sosiaalihuoltojärjestelmälle, tutkimatta sitä, onko kyseisen unionin kansalaisen ja tämän perheenjäsenen välillä sellainen riippuvuussuhde, että jos tälle perheenjäsenelle ei myönnettäisi johdettua oleskeluoikeutta, kyseisen unionin kansalaisen olisi pakko poistua kokonaan Euroopan unionin alueelta ja häneltä evättäisiin näin mahdollisuus tosiasiallisesti käyttää hänelle unionin kansalaisuuden perusteella kuuluvia olennaisia oikeuksia.**

2) **SEUT 20 artiklaa on tulkittava ensinnäkin siten, että sellainen riippuvuussuhde, joka oikeuttaa kyseisessä artiklassa tarkoitetun toissijaisen oleskeluoikeuden myöntämisen, ei ole olemassa pelkästään sen vuoksi, että täysi-ikäinen jäsenvaltion kansalainen, joka ei ole milloinkaan käyttänyt liikkumisvapauttaan, ja hänen täysi-ikäinen puolisonsa, joka on kolmannen maan kansalainen, ovat velvollisia elämään yhdessä sen jäsenvaltion, jonka kansalainen unionin kansalainen on ja jossa avioliitto on solmittu, lainsäädännön mukaisten avioliitosta johtuvien velvoitteiden perusteella, ja toiseksi siten, että silloin, kun unionin kansalainen on alaikäinen, sen riippuvuussuhteen arvioinnin, joka oikeuttaa tämän artiklan nojalla johdetun oleskeluoikeuden myöntämisen tämän lapsen vanhemmalle, joka on kolmannen maan kansalainen, on perustuttava kaikkien asiassa vallitsevien olosuhteiden huomioon ottamiseen lapsen edun mukaisesti. Mikäli kyseinen vanhempi asuu vakituisesti tämän alaikäisen toisen vanhemman, joka on unionin kansalainen, kanssa, tällaisen riippuvuussuhteen oletetaan olevan olemassa, ellei toisin ole osoitettu.**

3) **SEUT 20 artiklaa on tulkittava siten, että riippuvuussuhde, joka oikeuttaa johdetun oleskeluoikeuden myöntämisen tämän artiklan nojalla sellaisen unionin kansalaisen, joka ei ole milloinkaan käyttänyt liikkumisvapauttaan, puolison, joka on kolmannen maan kansalainen, alaikäiselle lapselle, joka on myös kolmannen maan kansalainen, on olemassa, kun kyseisen unionin kansalaisen ja hänen puolisonsa avioliitossa on syntynyt lapsi, joka on unionin kansalainen, joka ei ole milloinkaan käyttänyt liikkumisvapauttaan, ja kun tämä lapsi joutuisi poistumaan kokonaan unionin alueelta, jos se alaikäinen lapsi, joka on kolmannen maan kansalainen, joutuisi poistumaan kyseisen jäsenvaltion alueelta.**

Allekirjoitukset